СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 75. Джерзі Ситі, Н. Дж., четвер, 1-го квітня, 1937. VOL. XLV. No. 75. Jersey City, N. J., Thursday, April 1, 1937. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ — ЗА МІНІМАЛЬНУ ЗАПЛАТУ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт заявився за те, щоби конґрес ухвалив закон про встановлення мінімальної заплати для робітників.

Президент буде старатися вперед розглянути, чи не можна би тепер, коли найвищий суд Злучених Держав признав закон стейту Вашинґтон про мінімальну заплату для жінок конституційним, оживити давніші подібні закони, що їх уважають за неконституційні. Якщо цього не можна буде зробити, то президент буде старатися, щоби в конґресі були внесені відповідні проекти.

БОРОТЬБА ЗА РЕФОРМУ СУДУ.

ВАШИНҐТОН.—Провідники конґресових ґруп, прихильних до президентового пляну реформи федерального судівництва, відповідали на напад сенатора Ґлаза на цей проєкт. Головну відповідь давав на радіо сенатор Робинсон з Арканзасу, називаючи закид, що мовляв президент пробує знищити або підкопати найвищий суд, іґноранцією або перекручуванням. Він теж виказував, як теперішні погляди сенатора Ґлаза противляться його поглядам у минулому.

Перед судейським комітетом сенату виступав як свідок Едвард Ґризволд, професор права в Гарвардськім університеті. Він висказувався проти пляну президента Рузвелта, бо, мовляв, цей плян приготовов би ґрунт для першого деспота в Америці, якби такий появився.

ГРІЗЬБА СТРАЙКУ В УГЛЕВІМ ПРОМИСЛІ.

НЮ ЙОРК. — З огляду на те, що з днем 1 квітня кінчається контракт між власниками копалень мягкого вугля й майнерами, а нового контракту ще не зроблено, промислові грозить перервання праці майнерів. Страйк може обхопити 400,000 майнерів.

АВТОМОБІЛЬНІ ПЕРЕГОВОРИ ПЕРЕРВАНІ ДО ПЯТНИЦІ.

ЛЕНСИНҐ (Мішиґен). — Переговори між представниками автомобільного підприємства Крайслера й робітниками перервано в вівторок до 11 години рано в пятницю.

Ґубернатор Мерфі висказує надію, що переговори таки будуть відновлені й доведуть до угоди.

СИДЯЧИЙ СТРАЙК І СУД.

ЛОНҐ АЙЛЕНД СИТІ (Ню Йорк). — У вівторок мала тут відбутися розправа проти 13 робітників підприємства „Ечед Продактс Корпорейшен", обвинувачених за безправне захоплення приватної власності підчас сидячого страйку. Тимчасом робітники пізвали підприємство в суд за насильне викинення й безправне арештування. Перед розправою робітники згодилися відкликати свій позов, а підприємство відкликало свій, і розправи не було.

ОРҐАНІЗУЄТЬСЯ ПРОТИ ДИКТАТУРИ.

ОТАВА (Канада). — Міністер судівництва заявив тут у палаті послів канадійського парляменту, що він буде попирати пляни зорґанізувати ліґу канадійських горожан для поборювання комунізму, фашизму й всяких інших рухів, звернених проти свободи. Ліґа має вести боротьбу при помочі освіти народніх мас.

Д-р Н. Ботлер, президент Колюмбійського університету, закликав у своїй промові перед Пан-Американським Товариством у Ню Йорку до оборони свободи.

КРАДІЖ НА КОРАБЛІ.

НЮ ЙОРК. — На кораблі „Аквітанія" украдено з огнетревалої каси корабельного касієра скриночку з дорогоцінностями вартости 20,000 долярів. Як корабель заплив до цього порту, почали обшукувати корабель і знайдено скринку в шафі 15-літнього корабельного послугача, Джана Кроніна.

Власник дорогоцінностей не захотів поставити хлопця перед суд. Заряд корабля постановив дозволити хлопцеві працювати далі до приїзду корабля до Савтгептону, в Анґлії, де хлопця віддадуть анґлійському судові.

ПРИЗНАВСЯ ДО ВБИВСТВА.

БОФАЛО (Ню Йорк). — Томас Смит, 18-літній хлопець, що його арештовано в понеділок по дорозі з церкви домів, признався, як каже поліція, що це він вбив Марію Елен Бебкок, котрої тіло знайдено тут у рові залізниці дня 6 лютого цього року. Поліція каже, що він признався теж, що він пробив цвяхом до леду 14-літню сусідку Френсис Фицджералд, котра ще живе.

Мати арештованого не вірить, щоби її син міг поповнити такі злочини, бо, мовляв, він був чистий, добрий хлопець, що не пив, не курив і не ходив на забави й танці.

ВБИВСТВО ЧЛЕНА „ПРОСВІТИ".

Дня 9-го ц. м. ніччю побили в Стецевій, повіт Снятин, члена „Просівти", Василя Никофоровича. Перевезений до лічниці, Никифорович помер. Під замітом убивства притримали кілька осіб.

ДОЦЕНТА ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ОБКИДАЛИ ЯЙЦЯМИ.

Дня 9-го березня в будинку львівського університету при вул. Маршалківській у салі Коперника мав виголосити виклад доцент д-р Здіслав Штадь. Коли він прийшов до викладової салі й станув за катедрою, зпоміж боївки, що прибула на цей виклад числом 70 осіб, між ними й зпоза університету, встав провідник і заявив, що доцент Шталь „за жидівські гроші" в варшавськім „Куріері Поранним" пише проти молоді та закликав молодь покинути салю. В цю хвилину боївкарі кинули в сторону проф. Штадя кільканацять яєць. По цьому інциденті боївкарі примусили студентів залишити салю. Виклад не відбувся.

НАЙБІЛЬША ЛІЦИТАЦІЯ МИСТЕЦЬКИХ ТВОРІВ У ЛОНДОНІ.

Знаний міліонер Віктор Ротшильд виставить на ліцитацію в Лондоні свої величаві збори мистецтва. Ліцитація зачнеться 19. квітня й буде тревати один тиждень. Буде це, без сумніву, найбільша ліцитація творів мистецтва в Лондоні від ряду літ. Збори Ротшильда складаються з картин голяндських мистців, а також з картин флямандських і німецьких мистців. Крім цього будуть виставлені на ліцитації вироби з порцеляни, величаві ґобеліни, колекції плоскорізьб цінні меблі та вироби зі срібла.

ЧИЯ ЗЕМЛЯ ПРИЗНАЧЕНА НА ПАРЦЕЛЯЦІЮ В 1937 Р.?

Жидівська „Хвіля" з дня 19. 2. ц. р. подає цікаву статистику маєтків, призначених до примусового викупу й парцеляції в 1937. р. у воєвідствах львівському й тернопільському.

В обох воєвідствах призначено до викупу загалом 6 маєтків, обшаром 8,246 гектарів, з того 16 маєтків жидівських, обшаром 5,674 га, або 68.0 проц., і 10 маєтків не-жидівських, обшаром 2,571 га, або 32.0 проц. „Хвіля" бідкається, що за час від 1925. до 1935. р. жиди втратили 40 проц. зі свого земельного стану посідання в порівнанні до 1918. р.

ГРІМ РОЗТЯВ ЯЗИК.

Цікава подія сталася в Кейптавн, у Трансвалю, де одного тубильця поранила блискавка. Нещасний вийшов з пригоди цілий і здоровий, але опритомнівши по пятьох мінутах побачив, що язик його тріс на двоє.

БИТИ ЗА КРАДІЖ!

Селяни хойницького повіту на Поморю вислали до міністерства справедливости в Варшаві меморіял, у якому домагаються кари биття різками за дрібні сільські крадежі.

ЦЬКУВАННЯ „ПРАВДИ" ПРОТИ УКРАЇНСЬКИХ УЧИТЕЛІВ.

Московська „Правда" цькує з черги проти українських учителів, пишучи, що більшість учнів, які скінчили середню школу на Україні, не розуміє якслід по „московськи, а говорять такою страшною московською мовою, що їх годі розуміти. „Правда" твердить, що причиною такого явища є те, що на Україні ще досі не розгромлені буржуазно - націоналістичні елементи".

МАТЕРІЯЛ ДЛЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ В ПОЛЬСЬКОМУ ТЕАТРАЛЬНОМУ СЛОВНИКУ.

На таку тему мав виклад проф. Д. Антонович в Історично-Фільольоґічнім Т-ві в Празі. Польські історики трактують історію польського театру в межах Річипосполитої, так само як російські історики розглядають „русскій" театр в „общегосударственном масштабѣ". Тому, як у польських так і в російських істориків театру є багато чисто українського матеріялу. Розглянувши загально головніші польські публікації театру, прелеґент зупинився спеціяльно на новішій праці Людвіка Сімона — Dykcjonarz Teatrów Polskich (Варшава, 1935). Проф. Антонович оцінив цей словник, як корисну публікацію, але окремі його частини не признав рівновартними. Найдокладніше зібрані в словнику відомості про шкільні театри єзуїтів, піярів, бернадинів і Василіян. Менш докладно зложений другий розділ—про театри на дворах королівських, панських, тощо.

В цьому розділі є цілий ряд пропусків (нпр., не зазначені вистави в полонному й Рівному, що про них є згадки в записках о Южн. Руси П. Куліш, та інш.). Ще більше розчарування приносить третій розділ праці Л. Сімона — про професійний театр XIX. ст. Тут багато пропусків про польські трупи на Україні й Б. Русі. (нпр., про театр Клокоцького). Пропуски автора проф. Антонович пояснює головно тим, що він не використав належно української історичної літератури (хочаб і „Київської Старини", де розкидано багато матеріялу), а обмежився самою польською, як то ще й досі є в звичці більшости польських істориків. („Український Тижневик").

БРАК РОБІТНИКА В САН ПАВЛО (БРАЗИЛІЯ) ЗРОСТАЄ.

В часі нарад Федерального Конґресу виступив посол Фабіо Араня проти іміґраційного закона й його системи квот. Наслідком цього закона — — сказав посол — панує в Сан Павло великий брак робітників. На тім терпить тамошне хліборобство і промисл. Статистичними даними доказує він, що для повного використання продукційної сили санпавльських фабрик потрібно 400 тисяч нових робітників.

Відповідний проект зміни іміґраційного закона буде предложений Конґресові під розвагу.

УНІВЕРСИТЕТСЬКІ ВИКЛАДИ В ГІНДУСЬКІЙ МОВІ.

У калькутському університеті (Індія), що оснований в р. 1857. виголосив відомий гіндуський поет Рабіндранат Таґоре, перший виклад у бенґальській мові. Майже чверть віку боролися гіндуси за катедру гіндуських мов в калькутському універсинені і щойно тепер осягнули свою ціль. Умисне Рабіндраната Таґоре вибрали на першого прелеґента, щоби підкрестили велике значіння цього першого викладу в гіндуській мові.

КАНАЛ БАЛТІЙСЬКЕ МОРЕ — ЧОРНЕ МОРЕ.

Уряд Польщі повідомив румунський уряд про плян будови каналу Балтійське Море—Чорне Море. Цей канал буде лучити доріччя Висли з басейном Чорного Моря.

НЕ ВІЛЬНО ТАНЦЮВАТИ ПІДЧАС ВЕЛИКОГО ПОСТУ.

Познанський воєвода видав заборону владжувати танці в публичних льокалях аж до Великої Суботи. За переступлення цеї заборони наложено гривну й арешт.

ЖІНКИ ДО ВІЙСЬКА!

Професор Мольдовану предложив підчас конґресу професорів університету в Букарешті проєкт, щоб ввести помічну військову службу для жінок у Румунії.

ПОШЕСТЬ ДЕРЕВІННЯ КАРКУ.

В Лодзі ствердили пошесть деревіння карку й запалення мозкових опон. Недуга сильно поширена. Виділ Здоровля намагається перемогти пошесть.

ВТРАТИВ ЗІР ПОБИТИЙ ОНР-ІВЦЯМИ.

Ґрупа О.Н.Р-івських студентів у Варшаві напала на студента політехніки Охіньского, якого взяли за жида, й так тяжко побила, що нападений, хоч відбулася вже двічі операція, втратить, здається, зір. „Ґлос Повшехни" пише, що ОНР-івською боївкою проводив студент політехніки Шуберт. Він перший кинувся на жертву з кастетом.

„ФРАНЦУЗЬКА РАСА".

Працю під таким заголовком написав недавно один з найвизначніших франц. біольоґів, проф. Р. Марсіяль (R. Martial). Расу окреслює він передусім на підставі біохемічного індексу крови, що дає досить стабілізовані вагання напр. у анґлійській, французькій расі. Цементом для цих фізичних даних (індексу крови, черепів і т. п.) є однак психольоґія раси і вона є ядром поняття раси. „Раси ріжняться передовсім моральними характерами", — каже вчений і гаряче повстає проти шкідливого (з невідповідними елементами) мішання раси. Назагал, зрештою, він відкидає поняття чистої раси, беручи поняття „раси-результату". Опирається в істор. частині своєї праці передусім на французькій школі расистів (Ґобіно, Ваше де Ляпуж).

ПОЛЬЩА РОЗПОЧАЛА МАСОВІ АРЕШТУВАННЯ НА ВОЛИНІ

ВАРШАВА.—Чужинецькі кореспонденти стверджують, що польська поліція на Волині арештувала бувшого полковника Івана Волошина, як провідника українських сепаратистів ва Волині, а за тим і 43 членів тайної української орґанізації за протидержавну діяльність, обвинувачуючи їх у замірах відорвати Волинь від Польщі. Як подають, то ця орґанізація мала 700 боєвиків, що постійно вправлялися у військових ділах. Поліція сконфіскувала 120 крісів і багато амуніції.

ТРИЮМФИ АРТИСТА-СПІВАКА М. ГОЛИНСЬКОГО.

ЛЬВІВ. — Відомий музичний критик Василь Барвінський, розбираючи критично вистави львівської опери, згадує теж і за останні виступи оперового співака Михайла Голинського. Пише, що його виступ в „Кармен" був правдивим триюмфом, та що „голос нашого співака зискав на блеску, барві, та свіжости, став більше гнучким під оглядом динамічної виразовости не лише у фортах, але і в пянах (чого давніше не було)". Далі зазначено, що „наш співак зробив помітні поступи під оглядом сценічної гри". А ще далі, що „в такій знаменитій формі Голинський ще не був досі ніколи . . ." При кінці критик дивується, що про Голинського, якого так гарячо й сердечно приймала публика, польська преса назагал — не згадала ні словом. Так якби він не виступав в опері.

СОВЄТИ ЗАЛЯКАНІ СПАДКОМ ПРОДУКЦІЇ.

МОСКВА. — Катастрофальний спадок продукції ріжних товарів в Совєтах змусив совєтську пресу отверто заговорити про те нещастя. Преса признає, що за останнє чвертьріччя продукція стали, головно у фабриках зброї і амуніції, дуже впала. Причин цього преса далі шукає в саботажах „троцькістів" й закликає до безоглядної боротьби з ними. Уряд старається лічити те лихо „розпорядками", приказуючи зарядам фабрик на цей рік збільшити продукцію на 20 відсотків. Крім фабричних виробів спала також продукція харчів. Обрібка землі лишилася катастрофально позаді. Хоч весна в повному ході, то люди чомусь мало спішаться з обрібкою землі. Після статистичних обчислень вже тепер повинно бути оброблених біля 330 міліонів акрів землі, а є оброблених всього тільки 13 міліонів.

ПАПЕРОВА ВІЙНА МІЖ ІТАЛІЄЮ Й АНҐЛІЄЮ КРІПШАЄ.

РИМ. — Італійські часописи зачинають чимраз гостріше відповідати на напади анґлійської преси, яка осуджує італійців за їх поступовання в Етіопії і в Еспанії. Ця паперова війна прибирає чимраз сильніші форми й починає чимраз більше нагадувати ту боротьбу, що була розгорілася між тими двома державами в часі етіопської виправи. Зачіпну ролю веде Анґлія, якої інтереси на Середземному морі загрожені Італією.

ПРОБА СИЛ НА СЕРЕДЗЕМНОМУ МОРІ.

ВАЛЄТТА (Мальта).—Анґлійська фльота впродовж кількох днів переводила пробу оборони Мальти, острова на Середземному морі, що має для Анґлії велике стратеґічне значіння. На даний знак всі світла по всіх місточках погасли. Люди і вояки почали скриватися до підземельних сховків. В повітря почали зноситися хмари боєвих літаків. На цьому острові Анґлія має вже великі летунські майдани, а задумує побудувати ще два. Ці маневри Анґлія перевела як відповідь на морські маневри італійської фльоти, які знова мали випробувати спосіб бльокади анґлійської фльоти на Середземнім морі на випадок збройного конфлікту.

БУНТИ В ОБИДВОХ ВОЮЮЧИХ СТОРОНАХ.

ЛОНДОН. — Лондонські часописи приносять новини, які потверджують бунт летунської ескадри ґен. Франка в Мароко, за який розстріляно трицять осіб. Бунт скоро здавлено. Революційні власти з Тетуан, Мароко, катеґорично заперечують начеб там був якийсь бунт і сміються з цеї новини. Зновуж новини з Леон, що знаходиться в руках революціонерів, говорять, що в рядах червоних загонів складаючихся з астурійських майнерів, вибух справжній бунт, який червона міліція здавила, розстрілюючи притім 150 майнерів. Анґлійські часописи заключають, що видно бунти є по обох сторонах, а це є доказом, що еспанці є перемучені горожанською війною.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Адр.: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ МИ ГОТОВІ?

Якщо ми журимося тим, що ми не є підготовані до війни, яка може вибухнути, то це є зовсім природнім і самозрозумілим явищем. Та сама журба не помагає. І кинений тут чи там якийсь засіб порятунку, теж справи не вирішує. Бо справа воєнного поготівля недержавної нації, яка опинилася під чотирьома займанщинами, є дуже складна, бож це справа політична, військова, фінансова, економічна, культурна, пропаґандивна і т. п. Певно, що воно булоб ідеальним, якби ми опанували з того усього хоч одну ділянку, якби хоч щодо неї не було розбіжностей, а була кооперація головних сил. А такою ділянкою моглаб бути справа політична. Але саме на тім полі є чи не найбільші розходження. Дописуватель „Свободи" з краю намагається цю проблему розвязати в такий спосіб, що піддає думку визнання уряду У. Н. Р., на чолі якого стоїть як голова Андрій Лівицький, добре відомий і українській іміграції в Америці, але не так як „голова уряду У. Н. Р.", але як той, що підписував державну угоду з Польщею, в якій висказав „незацікавлення" уряду У. Н. Р. тими українськими землями, що є тепер під Польщею. Отже цей акт, як знаємо, для цього „уряду" далі існує. Це вправді куріоз, бо Польща зрадила У. Н. Р., умови не додержала і пізніше заключила в Ризі угоду з СССР, зглядно з Українською Совєтською Соціялістичною Републикою як — урядом України, але, як видно, це не перешкаджає тому, щоб далі існував згаданий варшавський договір, заключений Андрієм Лівицьким з Польщею. Та дописуватель з краю з тим фактом не числиться. Як і не числиться з тим та ґрупа, що підготовляє наших хлопців в „Лугах" на те, щоб з них утворити в Польщі „український корпус", якщоб Польща знову пішла на — Київ, у випадку війни з Советами.

Як видно з краєвого голосу, то там є такі чинники, які при певних застереженнях є за визнання „уряду У. Н. Р." обєднуючим, верховним, державним центром, який мав би право говорити за цілу українську націю і який розвязував би українську справу в такий спосіб, як її пробував розвязати Покійний Петлюра, коли пішов на Київ разом з — Пілсудським. Замісць Петлюри був би тепер Андрій Лівицький, а замісць Пілсудського — Ридз Сьміґли. Знову Січових Стрільців заступив би тепер якийсь „український корпус". Отже є люди, що ось так думають і в тім напрямі працюють і уважають, що вони в цей спосіб готуються на випадок війни, та що така акція, це дійсна підготовка, з якої може вийти якась користь для української справи. Та на нашу думку це не є підготовка до війни, навіть тому, що на випадок війни Польща опиниться у такім самім положенні, що й Совети: І їй треба буде розпадатися. А далі не можна нам визнати такий центр за наш і за державний, акий отверто не розвязався з тих актів, якими зрікався суверенности над українськими землями.

З АВТОНОМІЇ — ЩОСЬ ВИЙДЕ

М. Лучко, ужгородський кореспондент львівського часопису „Новий Час", помістив у цім часописі допис на дуже актуальну тему автономії Закарпаття. Стаття затитулована „Зачарована автономія". Представляючи в легкий і цікавий спосіб історію цеї автономії, автор приходить до одиноко розумного, слушного й національний гідности відповідного становища, що матимемо те, що виборемо собі власною свідомістю, зорганізованістю і солідарністю, або іншими словами, що виборемо собі — **власними силами.** Ось так годиться нам тепер розвязувати усі наші справи, а тоді буде в нас менше розчаровань, а більше успіхів. Згадана стаття звучить ось так:

Як сном оповита княжна, ніяк не може збудитись й ожити автономія Закарпаття. Так сумлінно зачарували її ті, що зобовязались здійснити її, що вона вже 18 років тільки примарою страшить львольним громадян. А колись ця автономія була така життєрадісна й принадна, немов княжна з казки. Лише завдяки їй прилучилося Закарпаття з власної волі до Чехословаччини.

Будівничі чехословацької держави, головно Т. Ґ. Масарик, торжественно прирекли, що добровільно до них прилучене Закарпаття буде користуватись повними правами національно - територіяльної самоуправи. На основі цього приречення мало бути Закарпаття від Ясіня аж по Попрад (отже разом з Пряшівщиною!) **неподільно** і самостійно територіяльною одиницею в рямках **федерації** з Чехословаччиною.

Але вже в сенжерменському мировому договорі чехословацькі делеґати, маючи за пазухою готове рішення обєднаної закарпатської Центральної Народньої Ради про прилучення Закарпаття до ЧСР, зіхали з принципу федерації на **широку** автономію. Але нехай там! Бодай щось обіцяли в імені молодої демократичної держави.

Широку автономію обкроїв перший чехословацький парлямент у Празі, звузивши її в чсл. конституції до **звичайної** автономії і вилучивши від неї Пряшівщину. Бо територія Закарпаття була вже тоді обсаджена чеським військом... Але всеж-таки це була автономія — хоч і „покищо" на папері.

Гірше сталося потім. Бо це „покищо" затягнулося від 1919 р. до року Божого 1937 і ще кінця не видно, доки та автономія буде паперова. Словом, автономію неначе зачарували. І скільки вже політичних знахорів не заходилось біля неї, особливо перед кожними виборами, обіцюючи закарпатським українцям, що напевно збудять ту княжну (автономію) з тяжкого сну, тільки хай голосують на чесько-мадярсько-жидівських посольських кандидатів.

Українці щось три рази вже так голосували й у висліді їх заступають тепер в празькому парляменті панове: палестинський земляк Хаїм Куґель, „мадяр ембер" Балла, чех Йозеф Заїц і т. д. При такій конюнктурі, користаючи з русинської покірливости й легковірности, празький народньо-соціялістичний щоденник „Азет" уже навіть береться виховувати на Закарпатті нову словянську породу „**карпаторосів по мові й чехословаків по національности".**

Але автономія, як спала, так і не рухається. І в тім нічого дивного. Дивуватися можуть тільки українці, що надто просто дивляться на політику. Вони думають, якщо в 6-тій статті 3-го § чсл. конституції виразно заявляється: „В проводі Підкарпатської Руси стоїть губернатор, іменований президентом чехословацької республики на пропозицію чсл. уряду й відповідальний перед краєвим соймом", то й справді так повинно бути.

Забувають, що прості й ясні речі, навіть в конституції, насамперед мусять бути так ускладнені й затемнені, щоб в практиці й чорт не визнався в них.

Як у проводі Закарпаття може стояти губернатор, коли ще в 1926 р. зреформували в ЧС цілу державну адміністрацію та, не оглядаючись на спеціяльні постанови конституції щодо цього краю, іменували краєвого президента в Ужгороді, передаючи йому, чехові, всю владу в краю? Для губернатора, крім платні, залишився титул і право участи на парадах.

А як цей безкомпетентний губернатор може бути відповідальний перед краєвим закарпатським соймом, коли такий сойм ще до сьогодні не існує? І защо власне має він відповідати? Навіть „карпаторусский земский" театр не підлягає йому, лише чехові Кайґльові, хоч губернатор мусить возитися з цим театром, щоб Закарпаття репрезентувати в Чехії і на Мораві.

Краєвого сойму нема. А що він, по думці 4-тої статті 3 § чсл. конституції, мав би бути дійсним носієм автономії, сповняючи законодатні функції в справах мови, шкільництва, релігії, місцевої адміністрації і т. д., то з його відсутністю нема й автономії. Без сойму годі поважно говорити про неї, хоч би були й два ґубернатори. Бо губернаторська виконавча влада має і може опиратися лише на краєвому соймі. Без сойму автономія Закарпаття зачарована, як людина без власної волі.

А не так воно просто відчарувати автономію, тимбільше, що ці „чари-мари" роблять Хаїми, Балли, Равщери й Хаїци, а українці переважно тільки приглядаються і терпеливо чекають, коли-то їм віднайдуть ту княжну автономію в тридевятій землі — Празі. Забувають, що там треба ходити по міністерських теремах, випитуватись, чи не бачили десь гожої княжни, значить, переговорювати тижнями — місяцями — роками... Забувають, що як шість міністрів остаточно згодиться визволити зпід сімох печаток бюрократичних скомплікованих формальностей ту автономію, перебравши українську княжну з її первісного національного одягу в сильно декольтовану, европейсько демократичну балеву сукню, то семий міністер заявить свій енерґічний спротив. Він, як народній соціяліст і словянський демократ, буде домагатись, щоб „з огляду на огляд" їй обтяли ще довгі коси й зробили модне мікадо або „бубікопф". Бо чеське шкільництво на Закарпатті не може підлягати краєвій шкільній владі в Ужгороді, тільки безпосередно празькому міністерству.

В такому разі ціла справа вертається до початкової стадії. Ведуться нові переговори в Ужгороді, потім знову авдієнції в Празі, повстає нова комісія, а до Закарпатської делеґації входить, крім Хаїма, мадяра, чехів і москвофілів, новий член — моравський (!) посол Ріхтер, що сам признаює себе до спеціяльного комітету, щоб заступати в Празі українців і „боротись" за їх автономні права.

В останніх тижнях поновно замаркується більший рух між Ужгородом — Прагою.

Загранична ситуація дозволяє на оптимізм, що з тих усіх переговорів таки щось вийде, хоч і дуже обкроєне. А справжні автономні права здобуде собі закарпатське українське населення щойно тоді, коли у своїй національно-політичній свідомости позбудеться опіки чужих партій і саме візьме до власних рук провід своїх зорганізованих змагань.

МАШИНОТРАКТОРНІ СТАЦІЇ В УССР

Московсько - комуністична система експльоатації сільського господарства України звязана нерозривно з повною механізацією сільсько-господарських робіт і узалежненням урожаїв та робіт від доброї чи злої волі українського селянства. Механізацію сільського господарства переводить Москва від початку колективізації. Щож досягнено дотепер?

На Україні є тепер 71,241 тракторів, а повинно бути по пляну 83,600. З того мають колгоспи 52,441 тракторів, а повинні мати по пляну 64,800. Радгоспи мають 18,800. Стількиж повинні мати і по пляну.

Радгоспи є державні сільсько-господарські підприємства великих розмірів, що нагадують колишні посілости московських поміщиків. Таких радгоспів є на Україні 766. Вони мають 18,800 тракторів. На кожний радгосп випадає отже 25 тракторів. Така скількість тракторів є на 30—40% більша, як це радгоспам потрібно для оброблення їх засівної площі. Ту надвишку держиться в радгоспах лише на вимогу совєтської армії і на її кошти. Вона потрібна для армії як резерва для транспорту на випадок війни. Трактори в радгоспах зорганізовані в тракторні бриґади, а ті підлягають політичним відділам радгоспів, цебто установам, створеним партією комуністів і московським комісаріятом внутрішніх справ (бувше ГПУ) для контролі і радгоспів і цілих до них прилягаючих округ. В радгоспах стоять в запасі спеціяльні транспортові вози з причіпним знаряддям, що їх можуть тягнути трактори.

На Україні є 27,834 колгоспів, обєднаних в колективи сільських господарств. В часи колективізації селяни понищили свої коні і воли, бо не хотіли віддавати їх даром комуністам, що зганяли і селян і скот в колгоспи. Наслідком того був такий, що сільське господарство України опинилось без тягла. Тому Москва завозила на Україну прискореним темпом трактори, які мали заступити живу тяглову силу.

Ті трактори вона не віддавала колгоспам на власність, а творила спеціяльні установи машинотракторні стації. Ті стації є власністю Москви. В них вона сконцентрувала й інші сільсько-господарські машини та знаряддя сільсько-господарської продукції. За користування машинами та знаряддям держава побирає від селян платню в сільсько-господарських продуктах, що зветься натуроплатою і виносить 46.9% хлібодачі держави. Хоч ті продукти забирає собі держава, вони не зараховуються до хлібодачі.

МТС керують, як і радгоспами політичні відділи. Самі трактори зорганізовані в бриґади. В бриґадах є трактори ХТЗ — харківського тракторного заводу і ЧТЗ — челябінського тракторного заводу. ЧТЗ є більші і сильніші, як ХТЗ і тому вони є здебільша по радгоспах. Всьо на Україні є коло 6,500 тракторів ЧТЗ (звуть їх також „сталінці").

Україна має 921 МТС, а по пляну повинна мати 924. Три МТС не зорганізовано тому, що заводи, перевантажені воєнними замовленнями танків, не вспіли їх випродукувати. Тракторні заводи конструюють також танки для армії. В них є 52,441 тракторів, хоч по пляну повинно бути 64,800. Отже індустрія не вспіла виробити 12,359 тракторів. На Україні є 525 адміністративних районів і 98 міст, що підлягають обласним комітетам. Отже на район нема навіть по 2 МТС. В ріжних МТС є ріжна скількість тракторів.

По адміністративних областях України трактори поприділюються так: Київська: 148 МТС з 7,650 тракторами на 94 районів, Чернигів: 74 МТС з 2,438 тракторами на 56 районів, Винниця: 129 МТС з 6,240 тракторами на 80 районів, Харків: 140 МТС з 10,469 тракторами на 87 районів, Дніпропетровськ: 151 МТС з 7,490 тракторами на 64 районів, Одеса: 150 МТС з 11,000 тракторами на 74 районів, Донецька Область: 103 МТС з 5,690 тракторами на 56 районів, Молдавська Область: 26 МТС з 1464 тракторами на 14 районів.

Якість совєтських тракторів погана. Тому з усієї скількости тракторів, що їх дістало сільське господарство України працюють на полі пересічно лише 60%. Рештає 40% є в ремонті. Звичайно урядово твердиться, що працює повна скількість тракторів, але це не відповідає дійсности.

Для праці МТС встановлює Москва пляни наперед, скільки має зробити кожда МТС і кожний трактор. На Україні нема ані одної МТС, якаб хоч раз виконала встановлений Москвою плян, бо Москва в своїх плянах не враховує якість тракторів і приписує, що мусять працювати всі 100%, коли в дійсности працюють лише 60%. Щоб порівнати ті недостатки, пущено в рух офіційну пропаґандивну машину за тим, щоб створити в МТС стахановство. Вдалося в 1936 році піднайти кілька тракторних бриґад, що працювали рекордово, але маса тракторних бриґад остала на старому уровені праці і рекордні бриґади не можуть покрити загального недостатку.

На 1936 рік трактори замісць наказної норми 5 гектарів на добу на трактор виробили лише 3½ гектарів, тобто коло 60% пляну. На рік кожний трактор повинен виробляти 600 гектарів за 116 робучих днів, а виробляно лише 360 гектарів. Причиною того є дальше невміння обходитися з машиною, погана якість машин, брак людей, що опанували машину повністю, поганий ремонт зіпсутих тракторів, брак запасних частин для кождої машини, брак палива, поломки машин, брак причіпного знаряддя в нових машинах, щоб до них причіпити плуг чи іншу машину і т. д. Через те вся потужність тракторного парку України використовується лиш на 60%. Є лише поодинокі трактори, що працюють рекордово, використовують повну потужність і дають річно коло 1,500 гектарів.

Трактори вспівають виконувати лише 60% всіх сільсько-господарських робіт, цебто, що механізація сільсько-господарських робіт виносить на Україні 60%. Решту треба виконувати тягловою силою, волами і кіньми, яких нема. Тому і сільське господарство України відстає. Щодо оранки, то трактори виконують її на 80%.

Самий провід МТС також не стоїть на висоті свойого завдання. Лише коло 10% всіх начальників МТС розуміються на сільському господарстві і походять з села, рештаж 90% понасилані з міст по протекції як сподвижники комуни. Вонт не розуміються зовсім і їх цікавить праця в МТС настільки, щоб вони одержали свою платню. Крім того в кожній МТС існує ще політичний відділ і експозитура нагляду за сподвижністю всіх трактористів та для охорони МТС перед саботажниками з боку селян, якою керує НКВД (бувше ГПУ). Отже МТС мають аж потрійний провід.

(Кінець буде).

ЧЕТВЕРТА МОВА У ШВАЙЦАРІЇ: РЕТОРОМАНСЬКА

„Ні Італіанс, ні Тудаіскс! Руманскс вуленс рестар!"

У Швайцарії аґітують, щоби влада признала ретороманську мову, четвертою краєвою мовою.

Д-р Р. Ґаньоні, провідник того руху каже, що мова того народу, **ретороманського,** повинна бути рівноправна з німецькою, французькою й італійською, як краєва, забезпечна законом. Одначе „ретороманці" не домагаються, щоби ця мова обовязувала в урядах і в комунікації. Хочуть, щоби держава видала переклад важніших законів у ретороманській мові. Зрештою ретороманів з усього серця звязані зі Швайцарією.

Державний урядник Еттер на вічу ретороманів обіцяв робити все, щоби реторомани осягнули свою мету. Він між іншим сказав: „Швайцарські закони взагалі не знають мовної меншини, лише мовну рівноправність. У швайцарському дусі живе пошанівок для свободи, отже й для рідної мови".

Вкінці збори ретороманів між іншими резолюціями ухвалили й цю, що домагаються признання ретороманської мови четвертою мовою швайцарської републики.

Предсідник ретороманського товариства д-р Чоке відчитав телеграму президента Швайцарії, Мотта, в якій висловлює симпатію для ретороманського руху.

На святочному обізі говорило багато бесідників, а всі висловлювали сподівання, що бажання ретороманів н е б а р о м сповняться, бо ретоломани не хочуть бути ні італійцями, ні німцями, лише хочуть остатися романами (ні італіянс, ні тудаіскс, руманскс вуленс рестар!).

* * *

Хтож і скільки цих ретороманів? Про них досі, як і про тирольських лядинів мало чудося. Обі ті романські вітки творять із третьою групою, фурлянами, у венецькій та горицькій низині — з якими зрешною досить спорідні — одну мовну та народню цілість, яка дуже ріжниться від італійців. Це окремий романський нарід, цікавий своїм положенням посеред европейських національностей, який з одного кінця сягає до Адрійського моря, а з другого кінця аж до ріки Рену, хоч **з а г а л о м нараховує не більше як три четвертини міліона душ.**

Фільольоґ Асколі ще тому 60 літ ствердив у Горициї, що фурляни з ретороманами та лядинами це самостійна мовна ґрупа, яка **з італійцями не має навіть двіста спільних слів** і від італійців так дуже ріжняться, що їм зовсім прислугує право до самостійного культурного й мовного розвитку. Від тоді в Італії стали признавати фурлянам деякі уступки, головно у церкві та статистиці. В школі для їх мови не признавали ніяких прав. Лядинам у Тиролі за Австрії не було багато ліпше, а так само ретоломани у Швайцарії відчували італійський чи пак німецький ґнет.

Фурляни були добрі вояки і в Італії і в Австрії, а як робітники дуже скромні. Наслідки вікової залежности, підрядности заміти й сьогодні у культурній відсталости. Са м о с о б о ю, що завинило тут і некорисне географічне положення. Це видно не лише в італійських фурлянів, а теж у швайцарських ретороманів, які є на нижчому господарському та к у л ь т у р н о м у ступні, ніж їх сусіди німці й італійці.

А всеж це упослідження не вспіло було вгасити серед ретороманів культурних і мовних змагань. Їх товариство „Соcіерад Румансія", яке існує вже 50 літ, відсвяткувало свій ювилей у головному місті Ретороманії, Курі*).

Коли ретоломани осягнуть свою мету, себто, що їх мову признають рівноправною з французькою, німецькою та італійською, то це матиме для них велике значення, бо будуть мати вкекшений культурний розвиток.

*) Кур (по романськи Куера, по французьки Коар, італійськи Коіра) головне місто швайцарського кантону Ґравбіндер, над рікою Плєсурою, з Арозою получене електричною високогірською залізницею (побудована в 1920 році). Має понад 15 тисяч мешканців. Катедра, епископська палата, духовна й учительська семинарія. Лічничі купелі. Кур оснували ремляни (Курія Реторім), є епископським осідком від 452 року. Великий туристичний рух.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ВІЛКС-БЕРІ, ПА. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 223, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 4. квітня, зараз по Сл. Божій, в галі церковній. Довгуючі члени мають прийти і вирівнати свої довги, 3 членами, котрі не вирівнають своїх довгів, поступимо згідно зо статутом. На цих зборах маємо ухвалити проект на конвенцію У. Н. Союзу, тож обовязком кожного члена є прийти на ці збори. — Уряд.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Тов. ім. Івана Франка, від. 241, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що квартальні збори відбудуться в неділю, 4. квітня, в годині 2-гій пополудні, в церковній галі, 394 Блекстон ул. Просимо всіх членів явитися, бо на цих зборах буде звіт контрольної комісії. На цих зборах буде обговорення важних проектів на конвенцію У. Н. Союзу. — Йосиф Галоншка, предс.; Станислав Щенкор, кас.; Стефан Бардачевський, секретар.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ТЕЖ З УКРАЇНИ.

Подають телеграми з Варшави, що в Лозані, в Швайцарії, помер відомий польський музик Кароль Шимановскі, найбільший з сучасних польських композиторів.

Хоча з того, що вістку про його смерть у Швайцарії подає телеграма з Варшави, видно, що не був він відомий у світі, бо якби був, то про його смерть сповіщували би просто з Швайцарії, все таки він відомий не лишень серед поляків. Знають про нього й в Америці, де грають його балет „Гарнасе".

У його життєписі пишеться, що Шимановскі родився на Україні. Найбільші давніші польські музики теж не з Польщі: Монюшко це білорос, Шопен напів француз, Падеревскі з України.

Ще це таке з польською землею, що вона своїм середовищем не розпалює музичних талантів?

ПРАВДА В ПОЛЬСЬКІМ СВІТІ.

З приводу Великодня нюйорський польський щоденник „Нови Свят" видав великодне число. Звичайно, є в ньому багато про святкування Великодня. Є спеціальна стаття про „великодні народні забави". Стаття ілюстрована низкою рисунків, що зображають ріжні народні звичаї й обичаї.

Замітно, що між тими рисунками досить поважне число зображує народні звичаї українців, зовсім невідомі серед поляків. Пишеться про них як про звичаї в „Малопольсце", не згадуючи притому, що це українські. Значить, польський читач, котрий цього не знає, подумає, що це справжні польські звичаї.

Цікаво знати, чому це так робиться? Пощо підсувається полякові, що це польські звичаї й обичаї? Для думаючої людини пояснення ясне: польські читачі так просякнуті почуттям бідности польської народньої культури, що вони навіть на брехню пристануть, щоби тільки набратися дещо переконання, що й їх народня культура щось варта.

ЯК ЦЕ НАЗВАТИ?

Коли одна людина візьме в іншої людини приватну річ та видає потім цю річ за свою, люди це звичайно називають злодійством і такий вчинок строго осуджують.

Як назвати, коли один народ підсуває світові, що якась культура, або якийсь культурний звичай чи обичай його, хоча він не його, а сусіда?

Як назвали би польські газети, якби так американські українські газети написали, що фільма „Бендзе лепей" це українська штука?

НЕ ТРЕБА?

„Ню Йорк Таймс", помістив критику польської фільмової штуки „Бендзе лепей" і каже в цій критиці, що не треба багато знання польської мови, щоби слідити за цею штукою й нею насолоджуватися.

А подаючи докладні „адресарі" цеї штуки „Ню Йорк Таймс" пише: **„A film in Polish, directed by M. Waszynskiego."**

Виходило би, що директор називається Вашинскего.

Чи автор тої критики слідив за штукою й нею насолоджувався, не знати, але що він польської мови не знає, це він доказав.

І ПОЛЯКИ МАЮТЬ КЛОПОТИ.

Пише у „Новім Світі" професор Артур Пруден Колмен:

„Як який студент вищої школи або університету хоче пошукати чогонебудь, що має загальний інтерес, чогось, що відноситься до більше загально звісних країв, то він зовсім природно йде просто до „Енциклопедії Британської" або якоінебудь іншої першорядної англійської енциклопедії, котру має під руками. Але коли студент польського роду часто захоче написати щось цікавого й оригінального про якусь фазу польської історії або культури, то де він має шукати за цим матеріялом? В англійських підручних книжках цього певно знайти не зможе. У тих книжках він знайде мало або зовсім нічого не знайде такого, що послужить для його ціллі..."

Це залежить від ціллі.

Як студентові захочеться знайти в Енциклопедії Британській статтю про те, що „жук" або „гаївки" це польські народні звичаї, звісно, в Енциклопедії Британській на це знайти матеріяли або докази буде досить трудно.

ЯК ЦЕ НАЗИВАЄТЬСЯ В ЛЮДЕЙ?

Подаючи вістку про збірник промов і писань маршалка Ридза-Смиглого, що недавно появився у Львові, професор Колмен згадує, що перший літературний твір Ридза-Смиглого це стаття його про прапор Поділля.

„Увесь войовничий дух Поділля, оборонця старої „польської річипосполитої", символізував для молодого Смиглого цей подертий прапор".

Цікаво було би знати: символом чого являється цей прапор для американця?

ЖИДИ И ПОЛЬЩА.

Це саме великодне число „Нового Святу" приносить теж святочний подарунок жидам.

Каже в англійській статті „Польська Пресова Інформаційна Служба", що з жидівським питанням у Польщі не буде так довго порядку, як довго цею справою будуть займатися політики (очевидно, жидівські). Доперва тоді, як заводові політики віддадуть оборону жидівської справи економістам і бізнесменам з холодною головою, можна буде сподіватися полекші в цій пекучій справі".

Польська Пресова Інформаційна Служба поступає за примірoм мазура, що, везучи дрова, застряг у болоті. Силувався, мучився, друком віз підважував, але все було надармо. Став він нарешті й каже: „Ох, свенти Антоні, зеби ти мне допомуг з тего бота виехаць, тоби ці зробів таков свіцев як тен дронцек!"

Почув це синок мазура й каже: „Тату, а дзес би ми тіле воску взевлі?"

„Пст, ціхо бондз!"—каже мазур. „Зебино он тилько допомуг, я єму дябла дам!"

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ДІТРОЙТ, МІШ.

На будову дому У. Н. Союзу.

У звязку з проголошеною колядою подаємо ще такі доповнення: В. Дідик зложив до від. 292 У. Н. С. $3. Ще зложили по $2: В. Шарамета, П. Молдавець. По $1: І. Братусь, Я. Поливка, С. Пирішок, В. Бугера, Г. Ясінський, М. Малиняк. Крім цього П. Молдавець зложив добровільну жертву на будову $10. Американський Укр. Сит. Клюб зложив разом $31. Центральний Амер. Сит. Клюб $10.

Повідомляється, що Центральний Комітет Будови Дому вже має платничі книжочки, котрі роздається відділам і клюбам. Проситься українців на Вест-сайд Дітройту поспішити з своїми жертвами, щоб Комітет міг зачати будову ще цього літа.

Володимир Візничак.

МЕНЧЕСТЕР, Н. Г.

На школу в Стемфорді.

В неділю, 7. березня, на хрестинах у гром. Маргалів підчас гостини переведено на повищу ціль збірку, яка принесла $11.20. Гроші вислано через Обеднання. Збіркою занявся Й. Харко, а жертви зложили: А. Беднарчик $5; Й. Харко $2; В. Качмарський (старший) і Г. Лесюк по $1; Т. Голембовський, В. Лучка, і П. Маргаль по 50 ц.; Г. Петрикович і Катерина удоба по 25 ц., а В. Качмарський 20 ц.

Атанас Беднарчик.

ЛИСТУВАННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ

В справі поміщування в „Свободі" оголошень.

Оголошення, які одержує „Свобода" від не-українських фірм, приходять через американську агенцію оголошень, з якою заключується річні контракти. Наслідком цеї обставини „Свобода" обовязана оголошувати те, що така агенція надсилає. І тому неможливо відкидати і фільмових чи яких інших чужинецьких оголошень, надісланих такою агенцією. Таке відкинення булоб зірванням контракту. Ту обставину треба мати на увазі, коли хто бачить у „Свободі" час від часу такі роди оголошень, яких в ній до цього часу не бувало. І не треба мішати редакційної сторони „Свободи", себто частини ідейної й програмової, з оголошеннями, які появляються в газеті, а за які редакція не відповідає. І треба розуміти адміністрацію „Свободи", коли вона змушена оголошувати в такий спосіб, як їй подає американська агенція оголошень. Річ ясна, що можна зрезигнувати і з американської агенції, якщо не хочеться від неї приймати і такі оголошення, які можуть якимсь способом нагадувати українським читачам тих, що загарбали українські землі. Та тоді треба зрезигнувати теж і з оголошень чисто американських фірм, які „Свобода" одержує за посередництвом згаданої американської агенції оголошень. А в такім випадку треба подумати ще й про дохід, який вона має зі згаданих оголошень, бо так як досі справи малися, без цього доходу не можливо було покривати видатки „Свободи".

ПЕРЕДКОНВЕНЦІЙНІ ПРОЄКТИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

1.

На зборах **Братства св. Володимира, від. 130 в Ню Йорку**, які відбулися дня 27. лютого 1937 р., присутні члени розбирали діяльність Головного Уряду У. Н. Союзу за останніх чотири роки, себто від часу останньої конвенції. Ширший комітет обдумував цю справу. І прийшов до переконання, що діяльність Головного Уряду була добра і корисна. Зразом присутні на зборах члени застановлялися, що треба зробити, щоб ця діяльність у будучому була ще кращою, та щоб наш У. Н. Союз міг ще краще розвинутися, та щоб з цього була ще більша користь для членства й української справи. Ось ще вважали члени найважнішою справою, коли іде про ухвалювання проектів на конвенцію У. Н. Союзу. Застановляючись над цею справою, члени прийшли до переконання, що нам, українцям в Америці, не потрібно мати стільки запомогових організацій, скільки їх маємо. Вони ствердили, що хто знає історію повстання ріжних наших запомогових організацій в Америці, той мусить погодитися з тим, що навіть багато з тих одиниць, що причинилися до творення великого числа тих організацій, сьогодні щиро й чесно заявляють, що це сталося не добре і жалують того, що сталося. Та що було, це минуло. А нам треба думати про те, як змінити справи на краще. А думаємо, що це не є так трудно, бо ми певні, що коли мова про членів, то цілком певно, що члени всіх наших запомогових організацій бажають собі злуки. Ми всі це добре відчуваємо й знаємо. І це не дасться нікому закрити. Ми знаємо, що вже відбулися наради в справі У. Н. Союзу з У. Р. Союзом. Переговорювали уряди обидвох організацій, які певно про це здадуть звіт на конвенції. І ось там треба буде звернути на цю справу головну увагу і її вирішити в такий спосіб, щоб ця злука стала якнайскорше дійсністю, і тим започаткувала дальші злуки. Вкоротці членство нашого відділу проектує:

а) Злучити всі українські запомогові організації в Злучених Державах в **один спільний Український Народний Союз.**

б) Якби були якісь надзвичайні перешкоди, що не допускалиб до законної злуки всіх організацій, так перевести хоч моральну злуку, щоб була визнана нами хоч морально одна надорганізація, яка пильнувалаб того, щоб народня праця в Америці була пляновою і гармонійною.

в) Збори членів поручають своїм делегатам стояти на конвенції за те, щоб наша „Свобода", що є урядовим органом У. Н. Союзу, була на далі оплачувана членами при місячних вкладках, таксамо обовязково як досі.

Зазначуємо, що на тих зборах були присутними обидва конвенційні делегати і брали живу участь у дискусії.

Павло Стахів, предс.; **Микола Підгайний**, касієр; **Михайло Коваль**, секр.; і делегат, **Дмитро Шагай**, делегат.

2.

На місячних зборах **Тов. Єдність, від. 163 в Філядельфії, Па.,** дня 14. лютого, ухвалено наступні проекти:

1. Адміністрацію по відділах пристосувати до системи, яка є в головній канцелярії, то є, знести по відділах уряди касієрів, а натомісць установити двох секретарів, рекордового й фінансового. Це на нашу думку облекшить багато роботу по відділах. І усунеться ці всі недомагання, які досі нераз виринали поміж секретарем і касієром. Параграфи статута, 371—374—378—380, малиб бути обовязуючими для секретаря рекордового, а решта параграфів, які тепер обовязують секретаря і касієра, повинні бути відповідно справлені, і малиб обовязувати секретаря фінансового у відділі.

2. Знести дотеперішню форму підписів цілої екзекутиви відділу на кожному формулярі, виказі, чи аплікації. Буде далеко кориснійше, коли ці всі викази чи аплікації буде підписувати тільки фінансовий секретар. Теперішня форма не тільки що непрактична, а ще до того шкідлива, бо секретар не годен вести переписки з головною канцелярією точно і на час, тільки тому, що мусить бігати за підписами інших урядників. І це є причиною припізнення, і то тимбільше тоді, коли деяку відділову переписку треба вести тоді, коли звіти-викази, приходять по відділових зборах. А навіть, коли і звіти-викази є на час на зборах, то інші урядники підписують тільки голий друк, бо секретар аж по зборах відділу робить обрахунки, зміни, і т. п. Отже зміна була би дуже корисною.

3. Головна Екзекутива, яка зразом є редакційною комісією, повинна мати на будуче кращий нагляд над редакторами органу, бо членство не бажає читати того самого матеріялу у „Свободі" по кілька разів. Бували випадки, що одна і та сама новинка, чи переслідувана гумореска, тільки за зміненим наголовком, друкувалися у „Свободі" по два, і три рази. Нам здається, що це ніщо інше, а тільки лінивство редактора, який рахує на некритичних читачів.

4. Конвенція повинна зрушити з місця справу Сиротинця, і почати акцію у тім напрямку. Коли вже не Сиротинець, то повинен повстати приют для старців, членів Союзу. Головна Екзекутива повинна виготовити відповідні плани і предложити конвенції під ухвалу.

5. Конвенція повинна назначити освітну комісію, якої ціллю булоб надавати по відділах напрям освітній роботі, бо освітна ділянка це була би та пружина, яка порушувала би життя у цілім організмі Союзу.

6. Будучий головний уряд повинен підступити краще до справи злуки малих відділів по місцевостях. Колиб було менше малих відділів, тоді можна би і зменшити в деякій мірі і фінансовий тягар членства.

7. Конвенція повинна назначити місце наступної конвенції, які повинні відбуватися там, де є відділи Союзу, і оскільки можливо в українських галях, а не в готелях. Теперішнє місце у Вашингтоні не є оправдане з ніякої сторони.

8. Орган Союзу, повинен більше привязати уваги юнійному питанню, а головно справам за Індустріяльну юнію. Ми всі знаємо, що величезна більшість членства Союзового, це фабричні чи майнерські робітники. Отже, коли їхній орган дасть їм вірець вступу в таку юнію, що дійсно оборонне їхні інтереси, то на тім Союз скористає.

9. Дієта делегатів не повинна виносити більше як вісім долярів денно.

10. Справа вкладок. По усіх усюдах чуємо нарікання, що в Союзі є зависокі вкладки, а то тому, що Союз має забагато фондів і високі фонди. Тому пропонуємо знести народний фонд, бо і без того фонду членство Союзове складає датки-жертви на ріжні цілі. Перевести злуку малих відділів, а через те може бути зменшений конвенційний фонд. Зменшити платню головним урядникам, яка тепер є аж дуже висока, а тоді можна зменшити фонд адміністраційний. Отже зі знесенням народного фонду і зі зменшенням фондів адміністраційного і конвенційного, вкладки можуть бути зменшені, а тоді буде менше нарікання, а користь для Союзу.

За уряд Товариства Єдність, від. 163:

Никола Курко, предс.; **Григорій Фрайт**, касієр; **Стефан Гвіздь**, секр. і делегат.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ОКАПІ ВИГИБАЮТЬ.

У бельгійському Конго знаходяться великі джунглі, крізь які тяжко пролізти не лиш білим подорожникам, але навіть чорним тубильцям. Ті джунглі — це правдивий рай на землі для всякого звіря. М. ін. живе тут дивний рід звірят — окапі. Ці дивні звірі подібні своєю будовою до антильопи і жирафи. Вчені уважають їх переходовою формою між тими двома породами. Колись жили окапі на безмежних степах середної Африки; нинiж їх цілком майже вигубили чорні тубильці, а рештки окапі схоронились у джунглі Конга. На просьбу природників бельгійський король Леопольд III. установив охорону окапі із безоглядною забороною полювати на них. Але кольоніяльна влада Конга ствердила, що без огляду на заборону і строгі кари за полювання на жирафо-антильопи, їх число жахливо меншає. Виявилося, що їх вигублюють масово пігмеї, племя маленьких карликів, що живуть у глибині джунглі у своїх селах на деревах. Вони вірять, що шкіра окапі з ратицями, ужита як накриття голови, хоронить власника шкіри перед злим і злобним „духом джунглі". Цей страх пігмеїв перед „духом джунглі" такий великий, що вони волять переносити найтяжчі кари адміністраційної влади, ніж почуватися безборонними без шкіри окапі супроти жорстокого „духа джунглі".

НОВІТНІ ШКОЛИ ДЛЯ ДОРОСЛИХ ЛЮДЕЙ.

Коли серед розмови мимоходом згадаєте про вечірні школи людині, котра колись користала з того рода наукових курсів, дуже можливо, що цей ваш товариш пригадає собі ті давні часи, коли то йому приходилося „ставати неначе малим хлопцем" та вчитися лекцій з книжок, котрі були зладжені і призначені для шкільної дітвори.

Однак від того часу зайшли великі зміни у методах навчання дорослих людей по публичних школах. Формальний спосіб навчання, котрий колись практиковано у початкових школах скасовано, а на те місце заведено нову методу звану способом „суспільного навчання". Тепер загально принялося переконання, що коли доросла людина рішилася ходити до вечірньої школи на науку, то у першу чергу длятого, щоби здобути собі наче знаряддя та спосіб, як пізнати світ і окруження серед котрого живе, як теж навчитися розвязувати суспільні та економічні питання, які приносить життя.

Такий дорослий ученик може піднятися навчання певних предметів, призначених для дітей, але метода навчання дітей не може бути до нього пристосована. Беручи справу загально, його навчання мусить мати звязок з його життям та досвідами і мусить обнимати такі питання, які його в дійсности живо інтересують.

Коли наприклад, група шахтярів записалася на науку англійської мови, розговору, маючи на увазі поліпшення свого знання англійської мови, навчання мусить обертатися навколо питань, звязаних з шахтярством. Подібно до того треба теж повести справу в клясах, призначених для промислових робітників, де необхідно викладати такі біжучі теми, як організація промислових робітників, справа масових договорів, або поправка до конституції про дитячу працю, як теж закони суспільного забезпечення, тощо. Іншими словами, робляться усильні старання в тому напрямку, щоби шкільні кляси замінити на робітні суспільних наук, в котрих робітники кромі вправ в англійській мові, так словом як письмом, виробляють собі здібности до льогічного думання.

Інтересно буде згадати, що оригінальну думку про того рода навчання дорослих людей піддав Н. Ф. С. Грундвиг, творитель данських народних шкіл, або так званих „Народніх Університетів". Грундвига часто зовуть „батьком модерного навчання дорослих". В суперечі ідеї Плятона, котрі ще досі мають домінуюче місце у практичнім навчанню, після котрого вище образовання малоби бути процесом, призначеним для вироблення малої горстки одиниць на провідну клясу, Грундвиг кладе натиск на конечність вищого образування народних мас.

Він робить натиск на те, щоби 98 відсотків людности, котрі не мають змоги переходити через довгий парiод шкільного навчання, мали можливість довідатися, що великі фільософи, вчені, музики та інші, принесли для поступу людства та для розвязки суспільних питань. Він доводить, що таке вишколення, дасть державі свідомих горожан та поставить підвалини під трівкий демократичний лад. Грундвиг пояснює, що дорослі люде повинні ходити на науку до народних університетів не по науковий степень чи диплом, але в ціли „збагачення своєї духової вартости".

ФЛІС.

ЯК ЖИВЕ МІКАДО?

Великий авторитет японського цісаря.—Щоденне життя цісаря Гірогіта.

Відомо є, що на вулицях японських міст усе незвичайний рух, бо у „країні сходячого сонця" люди проводять велику частину року надворі, тому що підсоння лагідне.

Та хоч на токійських прощах і головних вулицях рух більший ніж у Ню Йорку, то всеж у Токіо, і то в самім осередку, є місце, де рух якнайменший. Це околиця цісарської палати—резиденції мікада.

Рови повні води відділюють мікада від решти світа. Одначе на місті, що веде до цісарської резиденції, відбуваються сцени, яким дивуються білі люди. Безупинно приходять і відходять гуртки японців, що кланяються тут мікадові. Як прийдуть на цей міст, японці відкидають усі звичаї заходу, щоб поздоровити потомка династії, що володіє вже більше як 2,500 літ.

Чужинець того відразу не зрозуміє, як не зрозуміє і того, що одно мікадове слово може здавити навіть військовий бунт, як це було минулого року.

Теперішній цісар Гірогіто володіє вже одинацять літ. Той час одержав назву „Шова", а це поправді назва протикомуністичного руху у військових колах. Гаслом того руху є: „Все для мікада!" і для того гасла працюють якнайщиріше, з найбільшим фанатизмом, який є відомий як прикмета японців.

І сьогодні показують подорожному в Японії гроби пядесятьох японців, які свого часу вбили одного високого придворного службовця, бо вірили, що він виступає проти інтересів „Сина Сонця". Колиж пізнали свою помилку, виконали на собі гаракірі. Останнє їх слово було: „Мікадо".

Коли трапиться, що японський цісар висловить неприхильну думку проти якогось політичного руху, тоді той рух насамперед осуджують, а члени того руху кінчать самогубством.

Минулого року у травні при отворенні парляменту цісар між іншим сказав:

— Висловлюємо жаль з приводу події, яка сталася в Токіо.

Кілька годин пізніше мешканці Токія довідалися, що провідники військового руху покінчили самогубством у слідчій вязниці.

Про приватне життя мікада відоме таке: Цісар встає у 6 годині рано, а пів години пізніше йде на снідання, де жде на нього тиха цісарева Магако. Заки відійде до праці, приходять три княжні поздоровити батька. Кланяються низько, бо цілунок на японському дворі невідомий. Цісарські діти ходять до новітньої школи недалеко цісарського двора. При сніданні Гірогіто переглядає всі денні листи, потім приймає міністрів, які здають йому звіт. Опісля мікадо грає в гольф, або займається бібліографічними дослідами. В шесій годині вечором обідає, одначе все сам. Вечорі також проводить сам на читанні книжок, при чому слухає теж радія. Інсталяція радія у цісарській палаті була свого часу предметом численних нарад японських міністрів, які вкінці згодилися на те, щоб у цісарській палаті завести винахід заходу.

Час від часу мікадо уладжує торжества у своїх парках і тоді крім запрошень кожний гість дістає по одній білій хризантемі. Мікадо приходить і відходить із міністрами до окремого павільону, в якому задержуються всього 10 хвилин. Зрештою нарід не бачить мікада.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

КОРТІС БЕЙ, МД.

На народні цілі.

Замість вінка на могилу пок. Анни Москаль, громадяни Дамян і Марія Любунець зложили $10, та вислали ті гроші через Обєднання, призначуючи $5 на інвалідів, а по $2.50 на політичних вязнів і Рідну Школу. Покійна походила зі села Золотник, повіту Підгайці, а приїхала до Америки в 1910 р., маючи тоді 15 літ. Упокоїлась 4. березня по тяжкій трилітній недузі, проживши 42 роки. Полишила чоловіка Івана, сина Кубу й дві доньки Марію і Магду.

Д. Любунець.

СТЕЙПЛЕТОН, Н. Й.

На Рідну Школу.

Дня 28. лютого громадянин Максим і Марія Бабій справляли гарну забаву з нагоди весілля їх доньки Пазі за Петра Підскального. Староста весілля Юрій Левків пожелав щастя молодій парі та попросив приявних гостей зложити датки на Рідну Школу. Збіркою занялись Ю. Левків і Марія Федірка. Разом зібрано на Рідну Школу $11.40 та вислано ту жертву через Обєднання.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На політичних вязнів.

На поміч політичним вязням у селі Залипе, повіту Рогатинського, зібрала Софія Кушала $16.75. Жертву зложили: Софія Кушала $5; П. Кутинський, К. Семеген, І. Гусак і М. Береза по $1; Г. Череватий, А. Кольба, Л. Тарновський, Л. Бакун, Н. Плешун, М. Іванушка, М. Скоробогач, Е. Ляхович. В. Хоміцький, Харамбура, В. Душник і К. Кардаш по 50 ц., а по 25 ц. М. Дячишин, І. Семков, О. Кацюпей, А. Кірка, М. Малетич, В. Воробець і Д. Р.

МЕСПЕТ, Л. АЙ.

На Рідну Школу.

На родинній забаві в гром. Стефана Левків, з нагоди дволітніх уродин його донечки, гром. Юрій Мадай зібрав $3 на Рідну Школу. Гроші переслано через Обєднання.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Бр. св. Василія, від. 168, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 4. квітня, в годині 3-тій пополудні, в салі У. Н. Дому, 760 Стейт ул. Пригадуємо всім довгуючим членам, щоб прийшли на збори і вирівняли свою залеглість, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Григорій Дячишин, предс.; Ілько Лабуза, кас.; Микола Пащин, секр.

ДІРБОРН, МІШ. Відділ 141 повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 4. квітня, в годині 2-гій пополудні, в Фордсон Гай Скул. — Бутковський, секр.

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ. (143)

В той час, як Тарзан чимдуж поспішав крізь нетри, думаючи з острахом чи знайде він ще в час дівчину, заки її розірвуть дикі звірі, Калі Бвана сиділа зрезиґновано на землі, застановляючись над своєю долею. „Що я наробила!" дивувалася сама собі. „Я вибралась сюди, до Африки, щоб знайти Джері. Джерого не знайшла тільки.. Сама ось тут пропаду".

Та гадка про Джерого вже не родила в її серці тих дужевних почувань, що перед тим. Вона тепер знайшла собі новий клопіт: вона журилася Олд Таймером. Він був такий добрий для неї, стільки разів наражував своє життя для неї! Це було навіть її обовязком думати про нього — оправдувала вона себе. Вона взяла тоґо лука, що він виструґав й пестливо притулила до лиця.

Ще перед хвилею цей лук був в його руках... Вона з жалю бухнула в сльози й заховавшись в шалас довго, довго ридала. Та плач у жінок заразом є доказом їх слабости і сили. Бо виплакавшись, вона відтохнула і їй стало відразу лекше. Якась нова енергія почала вступати в її душу. „Як довго я ще живу, треба якось боротись", подумала вона собі.

Та передовсім, щоби боротися, вона мусіла за всяку ціну десь дістати поживи. В її руках був лук. Як би вона вміла стріляти, то можливо вона ним здобула би поживу. Але вона перед тим немала ніколи лука в своїх руках. Та безвихідне положення родило в ній відвагу. Стиснувши лука, вона пустилася в напрямі нетрів. Та в той момент вона побачила перед собою леопарда.